

Č.

Jméno .....

Adresa školy .....

Adresa bydliště .....

Kontaktní mailová adresa (nutné): .....

Národní institut dětí a mládeže MŠMT, Sámova 3, 101 00 Praha 10

Dějepisná olympiáda

40. ročník – 2010/2011

Zadání úkolů krajského kola – test

Tematické zaměření ročníku: „**Ve zdraví i v nemoci**“ (Od šamana po penicilin)

Úkol č. 1

Na přelomu 5. a 4. stol. př. n. l. žil v Řecku lékař, který dosáhl světové proslulosti. Ve své praxi rozdělil lékařství na **diagnózu, prognózu a terapii**.

Jak se tento lékař jmenoval? _____

Co znamenají pojmy diagnóza, prognóza a terapie? Přiřaď správné vysvětlení pojmu z následující nabídky: *předpoklad průběhu nemoci do budoucnosti; léčba; určení/stanovení nemoci.*

diagnóza = _____

prognóza = _____

terapie = _____

4 body	
--------	--

Úkol č. 2

Při návštěvě raně novověké společnosti by ses mohl setkat s následujícími výrazy. Doplň chybějící písmena k jednotlivým vysvětlivkám.

E _ _ _ _ _ E   hromadné rozšíření nakažlivé choroby na určitém území

R _ _ _ _ _ Č   chirurg

L _ _ _ _ _ M   místo (nemocnice) k léčení lepry

I _ _ _ _ _ M   klášterní nemocnice

D _ _ _ _ _ E   záškrť

M _ _ _ _ _ S   celková sešlost věkem

6 bodů	
--------	--

Úkol č. 3

V textu o Anežce České zakroužkuj správná řešení:

Anežka Česká založila roku 1131 / 1231 v Praze ženský klášter klarisek / cisterciáček se špitálem. Původně laické řeholnictvo pečující o špitál bylo záhy císařem / papežem povýšeno na samostatný kanovnícký řád křížovníků s bílou / červenou hvězdou, který se po dvou stěhováních usídlil na přelomu 40. a 50. let na staroměstském / malostranském konci Juditina / Karlova mostu.

6 bodů	
--------	--

Úkol č. 4

Ochránci před určitými nemocemi byli i jednotliví světci. Který světec, jehož doprovází pes, je zobrazen na obrázku? _____

Před kterou nemocí měl lidi ochraňovat? _____

2 body	
--------	--

Úkol č. 5

Barokní morové sloupy byly zasvěceny především

_____ a _____

Jak se nazývá sloup na obrázku, zapsaný na Seznam památek světového dědictví UNESCO?

_____

Sloup stojí ve městě, ve kterém byl zavražděn Václav III.

Napiš název města. _____

4 body	
--------	--

Úkol č. 6

Které české lázně přilákaly také Albrechta z Valdštejna a ruského cara Petra I. Velikého?

_____

Jak se jmenoval známý lékař, který zde v 18. století působil a jehož jméno je dochováno

v názvu hořké bylinné lihoviny vyráběné na tomto místě? _____

(Stačí uvést příjmení.)

2 body	
--------	--

Úkol č. 7

Jana Jessenia si jako lékaře a politika přisvojuje více národů. Do textu doplň názvy států, příp. národů (v podobě podstatného nebo přídavného jména), které souvisí s Jesseniovým životem:

Jan Jessenius pocházel ze zemanské rodiny v Horních _____, tedy v dnešním _____ . Narodil se však v jazykově _____ slezské Vratislavi. Studoval v _____ Padově, ale doktorský titul mu byl udělen v _____. Byl profesorem na _____ univerzitě ve Wittenberku. Až ve svých 40 letech se odstěhoval natrvalo do Prahy.

6 bodů	
--------	--

Úkol č. 8

Niels Rosen von Rosenstein vložil všechny své vlastní zkušenosti do spisu „Příručka k poznání a léčení _____ nemocí“.

Spis vydal ve švédském _____ (doplň název města) v roce 1764. Jedná se pravděpodobně o první učebnici _____ (doplň název lékařského oboru) na světě. Pozoruhodné je, že vyšla v(e) _____ jazyce v době, kdy většina lékařské literatury v Evropě byla vydávána _____.

5 bodů	
--------	--

Úkol č. 9

Urči, kdo to je. *Uměl obarvit mikroorganismy, aby bylo možné je lépe pozorovat. Zjistil, co způsobuje sněť slezinnou, cholera a tuberkulózu. Objasn timer způsob šíření tropických chorob.*

Lékař se jmenoval _____.

Pocházel z _____ (stát).

Aby zjistil původce spavé nemoci, musel odcestovat do _____ (kontinent).

3 body	
--------	--

Úkol č. 10

Známý izraelský misionář a cestovatel **David Livingstone** (1813 - 1873) má postaven pomník (viz obrázek) u Niagarských vodopádů, které objevil. Původně však vystudoval lékařství a náboženství na univerzitě v Glasgowě a Londýně.

Vypiš z textu chybné údaje a nahraď je správnými.

chybně

správně

_____
_____

_____
_____

2 body	
--------	--

Úkol č. 11

I Češi mají svého Livingstona. Byl jím český lékař narozený v Holicích, který se však proslavil především jako cestovatel po africkém kontinentu.

Napiš jeho jméno. _____

Jak se nazývá nemoc typická pro oblast tropů, která se nevyhnula ani velké části jeho výpravy do bažinatých oblastí řeky Zambezi?

_____

2 body	
--------	--

Úkol č. 12

Slavní manželé - vědci prováděli ve Francii pokusy a odhalili, že některé látky vydávají záření bez vnějších vlivů. Při výzkumech také objevili dosud neznámé prvky. Napiš celá jména obou manželů.

_____

Uveď místo v Čechách, ze kterého získávali uranovou rudu pro své výzkumy. _____

Záhadné záření čistého radia bylo pojmenováno _____

Za určitých okolností se záření používá k léčbě _____

5 bodů	
--------	--

Úkol č. 13

Mezi významné ruské fyziology 19./20. století patřil _____.

Při svých pokusech se zvířaty, konkrétně se _____, vytvořil teorii podmíněných _____.

_____ . Začal používat také do té doby neznámý pojem, a to „vyšší

_____“ . V roce 1904 za svůj objev získal _____.

5 bodů	
--------	--

Úkol č. 14

Rozhodni, zda jsou tvrzení o pravých neštovicích pravdivá:

Neštovice jsou způsobeny virovou infekcí.

ANO / NE

Úmrtnost byla asi 50 %.

ANO / NE

Na pravé neštovice zemřel roku 1774 francouzský král Ludvík XVI.

ANO / NE

Má se za to, že od roku 1930 pravé neštovice neexistují.

ANO / NE

4 body	
--------	--

Úkol č. 15

Jak se jmenoval český lékař, který vydával také povídky, a to pod pseudonymem R. E. Jamot?

Vysvětli, co skrývá tento pseudonym. _____

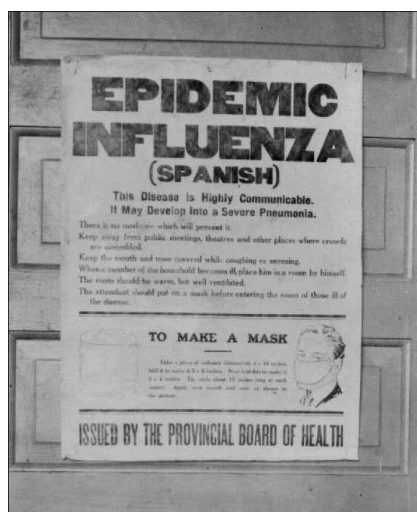
Se kterým významným českým básníkem se tento muž osobně znal a léčil ho?

Za zakladatele kterého oboru je tento lékař považován? _____

Jaký institut a ve kterém městě je po něm pojmenován? _____

6 bodů	
--------	--

Úkol č. 16

Války jsou vždycky provázeny zvýšeným výskytem nemocí, které napadají válečným strádáním oslabený organismus. Bezprostředně po 1. světové válce se na podzim roku 1918 objevila epidemie nemoci, která během několika týdnů zasáhla řadu států severní polokoule a během půl roku svého řádění si vyžádala na 40 miliónů obětí.

Napište, jak se tato nemoc nazývá. _____

Zdůvodněte, podle čeho dostala své jméno.

Čím se měli lidé proti této nemoci na základě dobového letáku chránit? _____

3 body	
--------	--

Úkol č. 17

Které dva pojmy lze spojit s francouzským chirurgem Pierrem Fauchardem?

1) S _____ E

2) P _____ A

Jak se nazývá základní dílo tohoto vědce a lékaře? Název sestavíš z následujících slov:

zubař, zubů, chirurg-, čili, léčení _____

3 body	
--------	--

Úkol č. 18

Přečti si následující úryvek:

Jednou mu představoval asistent jednu studentku pozvanou přihlížet k operacím, ale profesor povídá: „My se přece známe. Před třemi týdny jste šly s kamarádkou v neděli dopoledne po nábřeží a potkaly jste mne. Sice jste mne nepozdravily, ale šťouchly jste do sebe a smály jste se.“

Jak se jmenoval významný český lékař a vědec, o němž se traduje tato historka? Náповědou ti může být, že jako první u nás operoval mozkové a míšní nádory. Velkou pozornost věnoval také hnisavým zánětům prstů. Ke svým studentům byl velmi přísný, někdy se projevoval až podivínsky.

Napiš jméno vědce. _____

Napiš lékařský obor, kterému se věnoval. _____

2 body	
--------	--

Úkol č. 19

Doplň následující text.

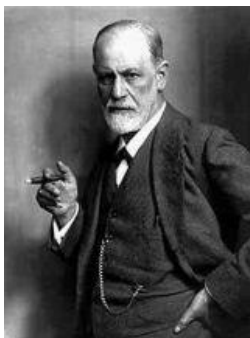
Obrázek zachycuje _____ plaketu, která je pojmenovaná po českém lékaři _____ a je udělována za _____ (doplň číslovku) bezpříspěvkových odběrů krve.

Tento český psychiatr objevil _____.

Byl i propagátorem dárcovství _____.

5 bodů	
--------	--

Úkol č. 20

Sigmund Freud byl významný pediatr / psychiatr/ stomatolog/ chirurg (zakroužkuj správnou odpověď):

Vztahy mezi matkou a synem a mezi otcem a dcerou nazval _____ podle antické báje, kdy thébský král _____ zabije svého _____ a ožení se svou _____.

Napiš, která historická událost byla příčinou odchodu Sigmunda Freuda a jeho rodiny v červnu 1938 do Londýna.

_____.

6 bodů	
--------	--

Úkol č. 21

Po obsazení našeho území Němci a vzniku Protektorátu Čechy a Morava se lidé této skutečnosti bránili různým způsobem. 28. října 1938 byl při demonstrativních oslavách výročí vzniku Československé republiky smrtelně zraněn student medicíny Josef Opletal. Jeho pohřeb 15. listopadu provázely nové studentské demonstrace a následoval tvrdý zásah okupantů. 19. listopadu byly uzavřeny všechny české vysoké školy a mnozí vysokoškolští studenti tvrdě potrestáni.

Zakroužkuj v textu špatně zapsaná fakta. Na jednotlivé řádky je ve stejném pořadí, jako jsou v textu, napiš správně.

3 body

Úkol č. 22

Ve spise tohoto lékaře se již na počátku novověku objevuje myšlenka o podporování obranyschopnosti lidského organismu v boji s infekčními nemocemi. Tomuto lékaři se podařilo od sebe odlišit dvě infekční dětské nemoci.

Napiš jméno lékaře. _____

Napiš dva názvy infekčních dětských nemocí. _____

3 body

Úkol č. 23

Frederick Banting použil ke svým pokusům psy, kterým vyoperoval slinivku břišní. Hormon, který ze slinivky extrahoval, nazval _____. Tím byl objeven lék proti _____.

2 body

Úkol č. 24

Za pomoci nápovědy utvoř správné dvojice.

Nápověda: očkování; protětí Achillovy šlachy; původ nemocí; zánět slepého střeva

apendicitida	
achillotenotomie	
vakcinace	
etiologie	

4 body

Úkol č. 25

Spoj správné dvojice – k číslu přiřaď správné písmeno:

1. oftalmologie	_____	A) dětské lékařství
2. stomatologie	_____	B) léčba srdečních nemocí
3. kardiologie	_____	C) oční lékařství
4. otorinolaryngologie	_____	D) ušní, nosní a krční lékařství
5. pediatrie	_____	E) zubní lékařství

5 bodů

Úkol č. 26

Napiš, co představují následující obrázky.

1) z _____ p _____

2) u _____ z _____

3) n _____ k _____

4) u _____ s _____

4 body	
--------	--

Úkol č. 27

Zakroužkuj správné tvrzení. Většina lékařských specializací (oborů) se vytvářela:

- a) v 17. - 18. stol.   b) v 18. - 19. stol.   c) v 19. - 20. stol.   d) ve 20. stol.

1 bod	
-------	--

Úkol č. 28

Dopiš, o kterých nemocech se zde píše?

a) Horečnaté onemocnění šestinedělek, jež mohlo vést k celkové sepsi, a dokonce k smrti. Dnes je toto onemocnění výjimečné. _____

b) Virová infekce, kdy se na kůži celého těla objevily krusty, pod nimiž byl hnis. Po zhojení hnisavých ložisek zůstávaly na kůži zřetelné jizvy. Úmrtnost byla v průměru 30%. _____

c) Onemocnění, jehož projevem je žízeň a nadměrné močení. Je doprovázeno očními poruchami až slepotou. V těžkých případech dochází ke zmnožení acetonu v krvi a ke komatu. _____

3 body	
--------	--

Úkol č. 29

Oprav chybná tvrzení a přepiš je správně:

1) Kamil Henner byl zakladatelem moderní neurologie v Rakousku.

---

2) Antibiotika jsou prostředky spolehlivě ničící viry.

---

3) Sigmund Freud vytvořil systém otázek, tzv. psychosyntézu.

---

3 body	
--------	--

Úkol č. 30

Doplň tabulku nositelů Nobelových cen.

	podmíněné reflexy	1904
Ilja Iljič Mečnikov		1908
	penicilin	1945
Frederik Grant Banting		1923
Robert Koch		1905

5 bodů	
--------	--

Celkem: 114 bodů

Řešení úkolů krajského kola

Tematické zaměření ročníku: „**Ve zdraví i v nemoci**“ (Od šamana po penicilin)

- Úkol č. 1** **4 body**
Hippokrates; určení/stanovení nemoci; předpoklad průběhu nemoci do budoucnosti; léčba
- Úkol č. 2** **6 bodů**
epidemie; ranhojič; leprosárium; infirmarium; diftérie; marasmus
- Úkol č. 3** **6 bodů**
*Anežka Česká založila roku **1231** v Praze ženský klášter **klarisek** se špitálem. Původně laické řeholnictvo pečující o špitál bylo záhy **papežem** povýšeno na samostatný kanovníký řád křížovníků s **červenou** hvězdou, který se po dvou stěhováních usídlil na přelomu 40. a 50. let na **staroměstském** konci **Juditina** mostu.*
- Úkol č. 4** **2 body**
Sv. Roch; před morem
- Úkol č. 5** **4 body**
Panně Marii a Svaté Trojici; sloup Nejsvětější Trojice; Olomouc
- Úkol č. 6** **2 body**
Karlovy Vary; (David) Becher
- Úkol č. 7** **6 bodů**
Uhrách; Slovensku; německé (slezské Vratislavi); italské (Padově); Čechách/českých zemích; německé (univerzitě)
- Úkol č. 8** **5 bodů**
dětských; Stockholmu; pediatrie; švédském; latinsky
- Úkol č. 9** **3 body**
Robert Koch; z Německa; Afriky
- Úkol č. 10** **2 body**
chybně: izraelský; Niagarských
správně: skotský (britský); Viktoriiných
- Úkol č. 11** **2 body**
Emil Holub; malárie

Úkol č. 12	5 bodů								
Marie Curie-Sklodowska a Pierre Curie; Jáchymov; radioaktivita; rakovinového bujení/rakoviny									
Úkol č. 13	5 bodů								
(Ivan Petrovič) Pavlov; psy; reflexů; nervová činnost; Nobelovu cenu									
Úkol č. 14	4 body								
ano; ne (asi 30 %); ne (byl to Ludvík XV.); ne (až 1980)									
Úkol č. 15	6 bodů								
(Josef) Thomayer; je to obráceně Thomayer; Jaroslavem Vrchlickým; interny; Thomayerova nemocnice; Praha									
Úkol č. 16	3 body								
Španělská chřipka; objevila se nejprve ve Španělsku; rouškou na ústech									
Úkol č. 17	3 body								
stomatologie; paradentóza; Chirurg - zubař čili léčení zubů									
Úkol č. 18	2 body								
Arnold Jirásek; chirurgie (neurochirurgie)									
Úkol č. 19	5 bodů								
Janského; Janu Janském; 40; čtvrtou krevní skupinu; krve									
Úkol č. 20	6 bodů								
psychiatr; Oidipovým komplexem; Oidipos; otce; matkou; příchod německých vojsk do Rakouska v březnu 1938 (anšlus Rakouska)									
Úkol č. 21	3 body								
1938 – 1939; Josef – Jan; 19. listopadu – 17. listopadu									
Úkol č. 22	3 body								
(Thomas) Sydenham; zarděnky; spála									
Úkol č. 23	2 body								
inzulin; cukrovce (diabetu)									
Úkol č. 24	4 body								
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="padding: 2px;">apendicitida</td> <td style="padding: 2px;">zánět slepého střeva</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">achillotenotomie</td> <td style="padding: 2px;">protětí Achillovy šlachy</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">vakcinace</td> <td style="padding: 2px;">očkování</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">etiologie</td> <td style="padding: 2px;">původ nemocí</td> </tr> </table>		apendicitida	zánět slepého střeva	achillotenotomie	protětí Achillovy šlachy	vakcinace	očkování	etiologie	původ nemocí
apendicitida	zánět slepého střeva								
achillotenotomie	protětí Achillovy šlachy								
vakcinace	očkování								
etiologie	původ nemocí								

Úkol č. 25**5 bodů**

1. C (oftalmologie = oční lékařství)
2. E (stomatologie = zubní lékařství)
3. B (otorinolaryngologie = ušní, nosní a krční lékařství)
4. D (pediatrie = dětské lékařství)
5. A (kardiologie = léčba srdečních nemocí)

Úkol č. 26**4 body**

- 1) zubní protéza; 2) ušní zrcátko; 3) neurologická kladívka; 4) (Politzerova) ušní sprcha

Úkol č. 27**1 bod**

c)

Úkol č. 28**3 body**

horečka omladnic, neštovice, cukrovka

Úkol č. 29**3 body**

- 1) v Československu; 2) bakterie (mikroby); 3) psychoanalýzu

Úkol č. 30**5 bodů**

<i>Ivan Petrovič Pavlov</i>	podmíněné reflexy	1904
<i>Ilja Iljič Mečnikov</i>	<i>za studium imunitního systému</i>	1908
<i>Alexander Fleming</i>	penicilin	1945
Frederik Grant Banting	<i>inzulin</i>	1923
Robert Koch	<i>za objevení příčiny tuberkulózy</i>	1905

Celkem: 114 bodů

Soutěžní úkoly vytvořili členové Ústřední komise Dějepisné olympiády: Mgr. Václava Korcová, Mgr. Josef Vávra, Mgr. Lenka Broklová, Mgr. Irena Náprstková, spolupracovala tajemnice soutěže PaedDr. Eva Schneiderová.

Poznámka: V řešení jsou odpovědi uvedeny na základě použité doporučené literatury, pokud soutěžící uvedou jinou odpověď, kterou lze rovněž považovat za správnou (na základě jiné literatury), záleží na erudovanosti členů komise, jaké hodnocení si stanoví.